

515/27 a Rv II 742/28 není případný, neboť tam byla právě platnost koupě popírána, kdežto v souzeném případě naopak žalovaní trvají na splnění smlouvy ujednané s agentem.

Čís. 9670.

Byl-li nárok na plnění výměnkové peněžité dávky ujednan již původní smlouvou, postihuje náhoda z poklesu měny po válce oprávněného.

Nebylo-li pevné úmluvy o přeměně naturálních dávek v peněžité relutum, nevzdal se výměnkář přijímáním peněžitých dávek nároku na dávky naturální a má nárok, by mu byly naturální dávky sčítovány a uhrazeny v peněžité hodnotě, když smluvní naturální dávky nebyly včas splněny.

Zadrželé výměnkové dávky lze požadovati i za dobu minulou.

Právnímu pojmu t. zv. železné krávy neodporuje, že byla dojivost krávy na základě znaleckého posudku určena podle ročního průměru. Ustanovení výměnku: »dávati jednu t. zv. železnou krávu dojiti« znamená poskytovatí výměnkáři celý roční mléčný užitek jedné krávy prostřední jakosti.

(Rozh. ze dne 21. února 1930, Rv II 196/29.)

Na nemovitosti připsané žalované firmě vázlo pro žalobkyni na základě svatební smlouvy ze dne 21. srpna 1897 právo bezplatné a doživotné výměny ve prospěch žalující strany. Podle této výměny měla žalovaná strana poskytovatí kromě jiného každoročně 15 metrů dříví na otop, 10 otypek světidel a polovici ovoce s právem, v sušárně sobě je vysušiti, pak každý týden 2 zlaté v hotovosti, každý rok jedno vědro zelí, dávati jednu tak zv. železnou krávu dojiti, nechati sázeti dva záhony zemáků pro žalobkyni atd. Žalobou, o niž tu jde, domáhala se žalobkyně na žalované za dobu od 1. května 1924 do 1. května 1927 (den podání žaloby) zaplacení úhrnem 8.707 Kč, tvrdíc, že jí žalovaná platila měsíční relutum 80 Kč, a opírajíc žalobní nárok jednak o zvýšení reluta vzhledem k poklesu měny, jednak o to, že žalovaná neplnila povinnosti ohledně dodávky mléka. Procesní soud prvě stolice přisoudil žalobkyni 5.476 Kč. Důvody: Ze zjištěných skutečností vyplývá, že na místě nároků na odvádění dávek výměnkářských vzešel žalobkyni úmluvou nárok na placení odbytného, že jí vznikla pohledávka peněžní. Poklesem valuty ve válce byla žalobkyně zkrácena a žalovaná jako dlužnice obohacena. Jest předeslati, že vzhledem k tomu, že výměnek tvoří zpravidla zaopatření oprávněného, jenž postupuje svou usedlost, že tedy výměnek má odpovídati jeho dosavadnímu způsobu života a potřebám přiměřeným jeho poměrům, a že, hledíc k ustanovení §§ 504 a 506 obč. zák., podle kterých se potřeba má stanoviti podle doby, kdy se užívání povoluje, nemůže býti o tom pochybnosti, že při výkladu smlouvy doba a okolnosti, za kterých smlouva byla uzavřena, nemohou zůstatí bez povšimnutí. Jest zjištěno výpovědí svědků, že

žalovaná firma v roce 1898 ujednala se žalobkyní, že jí bude místo výměnku platiti 32 K. Toto relutum bylo žalovanou firmou řádně placeno a žalobkyní přijímáno. Ještě za války bylo relutum zvýšeno na 80 K a později na 250 K. Přes to však utrpěla žalobkyně značnou škodu, kdežto na straně žalované jest značný prospěch. Prospěch žalované vznikl z téže skutkové okolnosti, která byla zdrojem a příčinou škody žalobkyně, totiž nařízení vrchnostenská vyvolaná poměry válečnými. Mezi škodou žalobkyně a prospěchem žalované jest tak úzká příčinná spojitost, že tento bez oné vůbec se ani nedá mysliti. Nutno tedy uznati, že žalovaná brala prospěch ze škody žalobkyně a že prospěch ten značně převyšoval občanský užitek, kterého by docílila smlouvou ve volné soutěži a dobrovolně se žalobkyní uzavřenou. Když byla v roce 1898 učiněna úmluva mezi stranami, že žalovaná bude místo výměnkových dávek in natura platiti žalobkyni relutum v penězích podle tehdejších cen, nemyslily strany na nynější neobyčejnou drahotu a ani mysliti nemohly. Potřeby životní předražily nepředvídatelně nad vši míru, takže smluvené relutum 32 K (80 K) je ani přibližně nekryje. Bylo by tedy také nespravedlivé a přičilo by se dobrým mravům a poctivosti v jednání, by žalovaná podržela tento prospěch na základě skutečnosti, která vedla značnou měrou ku škodě žalobkyně. Uváživ tyto okolnosti měl soud za to, že nárok žalobkyně jest oprávněn ohledně naturálních dávek, a to částkou 3.349 Kč ročně (54 Kč za světlo, 60 Kč za zelí, 2.105 Kč za mléko a 130 Kč za dva záhony zemáků), za tři roky činí tudíž tato pohledávka za naturální dávky 10.047 Kč. Žalobkyni přísluší kromě naturálních dávek ještě peněžitý výměnek z téže smlouvy, 2 zlaté v hotovosti každý týden, kterážto částka jest dle výpovědi Julia W-a též zahrnuta v relutu 32 K (80 K). Jest zkoumati, zda žalobkyně může žádati zvýšení peněžitých dávek. Žalobkyně byla zkrácena tím, že vnitřní hodnota reluta poklesla následkem všeobecného znehodnocení peněz. Tento pokles však postihuje jen žalobkyni, poněvadž podle zákona ze dne 10. dubna 1919 čís. 187 sb. z. a n. (§ 6) závazky znějící na koruny rakousko-uherské měny, které jsou splatné v oblasti československého státu, platí se v korunách československých, při čemž se počítá 1 Kč za 1 korunu rakousko-uherskou. Žalovaná strana platila skutečně to, co byla povinna platiti, čímž byl její závazek ve smyslu § 1412 obč. zák. zrušen. Nemůže se proto žalobkyně domáhati doplatku na peněžitě dávky za minulost z důvodu obohacení a opravňuje změna poměrů, která zmaří ať výslovně stanovený nebo z okolností zřejmý účel smlouvy, jen k odstoupení od smlouvy a k domáhání se obnovy dřívějšího stavu. Vzhledem k tomu, že valorisace jest zdejšímu právu cizí a že se žalobkyně nemůže pro minulost domáhati vzhledem ku změněným poměrům hospodářským doplatku pro bezdůvodné přý obohacení žalované strany, byl nárok na zvýšení peněžitých dávek na 960 Kč zamítnut. Jelikož žalovaná strana zaplatila na zažalovanou pohledávku 3.730 Kč a 850 Kč, zmenšuje se částka Kč 10.047 na 5.467 Kč. O d v o l a c í s o u d k odvolání obou stran napadený rozsudek potvrdil.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání ani té ani oné strany.

D ů v o d y:

Dovolání žalobkyně napadá rozsudek dovolacím důvodem čís. 4 § 503 c. ř. s. jen potud, pokud žalobkyni nepřiznal zhodnocení (valorisaci) peněžité výměnkové dávky dvou (2) zlatých týdně, než neprávem. Nárok žalobkyně na plnění této peněžité dávky byl již zřízen původní smlouvou a náhoda z poklesu měny po válce postihuje žalobkyni, v jejíž osobě a majetku se udála (§ 1311 obč. zák.), a stačí dovolací vývody o této právní otázce odkázati k rozhodnutí sb. n. s. 7969 a zdůrazniti, že ani v souzené věci nebyl úmysl stran ve smlouvě vyjádřen v ten způsob, že peněžitý důchod má býti doplňkem naturální výživy žalobkyně, a proto jest jej považovati za smluvený samostatný závazek peněžitý. Odvolací soud ve shodě se spisy zjistil, že žalovaná firma výslovnou úmluvu o úpravě peněžitého reluta za naturální dávky v řízení v první stolici ani netvrdila, ani důkazy o ní nenabídla, a bylo tvrzení toto v dovolání nepřipustnou novotou, k níž ani nemělo býti hleděno (§ 482 c. ř. s.). Bylo tedy řešiti jen otázku, zda žalobkyně tím, že přijímala peněžní dávky na místě naturálních, neprojevila mlčky souhlas se změnou výměnkové smlouvy. Než i tato otázka byla napadeným rozsudkem správně vyřešena. Nebyla-li zjištěna pevná úmluva o přeměně naturálních dávek v peněžité relutum a bylo-li zjištěno, že žalobkyně s peněžitými dávkami trvale spokojena nebyla a že žalovaná firma zvýšila žalobkyni za války relutum peněžité ze 32 K měsíčně od 1. března 1919 na 50 Kč a od 1. prosince 1920 na 80 Kč měsíčně a mimo to jí ještě vyplácela v roce 1925 částky 200 Kč, 50 Kč a 200 Kč, v roce 1926 pak 200 Kč a 200 Kč, neplyne z těchto okolností bez pochybností závěr (§ 863 obč. zák.), že žalobkyně s poskytovanými jí platy byla úplně srozuměna. Šlo tu se strany žalované firmy o jiné, než smluvené plnění, které sice žalobkyně přijímala, avšak tím se nikterak ještě nevzdala svých smluvních nároků na dávky naturální, k čemuž by bylo bývalo třeba určitého a jasného projevu její vůle, a takový projev prokázán nebyl. Jest proto souhlasiti s názorem odvolacího soudu, že žalobkyni zůstal zachován nárok na naturální dávky, jak jí byly svatební smlouvou ze dne 21. srpna 1897 zřízeny a že má tudíž právní nárok, aby jí byly zažalované naturální dávky za dobu tří let před podáním žaloby súčtovány a uhrazeny v peněžní hodnotě, když naturální dávky nebyly žalovanou firmou včas splněny. Dovolání přezírá, že v souzené věci jde o výměnkové dávky smlouvou pevně stanovené, a s tohoto hlediska jest ovšem podstatný rozdíl mezi výměnkem smlouvou zřízeným a zákonným nárokem na výživné, a také právní povaha obou těchto dávek jest různá a jen v účelu, totiž v zajištění výživy, se obě dávky shodují. Dovolání dovozuje mylně z rozhodnutí čís. 4954 sb. n. s. , že zadrželé výměnkové dávky nelze požadovati za minulou dobu (pro praeterito), obdobně jako výživné. Nepřípadně poukazuje dovolání i k rozhodnutí sb. n. s. 3526, poněvadž na souzenou věc nedopadá, ježto tam bylo relutum za naturální dávky smlouvou stran pevně stanoveno, kdežto v tomto případě pevného ujednání smlouvy o relutu nebylo, jak napa-

dený rozsudek zjistil, doplniv o této okolnosti ještě řízení výslechem stran k odvolání žalované, vytýkajícimu neúplnost skutkových zjištění o výslovné úmluvě výměnkářského reluta. Dovolání neprovádí dovolací důvod podle čís. 4 § 503 c. ř. s., po zákonu, pokud buduje své vývody na opačném předpokladu, nenapadajíc zároveň toto zjištění odvolacího soudu dovolacími důvody čís. 2 neb 3 § 503 c. ř. s. Právnímu pojmu t. zv. železná kráva neodporuje, byla-li doживost krávy na základě znaleckého posudku určena podle ročního průměru a zjištěna pro jeden den 5 litry mléka, též se zřetelem k hospodářským poměrům v kraji. Pro rozsah výměnkářských plnění jest rozhodným doslov smlouvy o zřízení výměnku, v které však poskytování mléka nebylo omezeno jen na osobní potřebu žalobkyně, a proto jest nerozhodno, kolik mléka denně by bylo stačilo k její výživě, a nesejde ani na tom, jak žalovaná firma tuto naturální dávku během času v penězích hodnotila, an nárok žalobkyně byl ve smlouvě zřetelně vymezen slovy »dávati jednu t. zv. železnou krávu dojiti«, t. j. celý roční mléčný užitek jedné krávy prostřední jakosti jí poskytovat. Bylo proto správně posouzeno nižšími soudy i toto ustanovení smlouvy (srov. též Ehrenzweig 1928 System 2/1 § 387 odst. III. čís. 2).

Čís. 9671.

Do lhůty § 163 obč. zák. nepočítá se den soulože, ovšem ale den slehnutí.

(Rozh. ze dne 21. února 1930, Rv II 489/29.)

Žalobu o zjištění nemanželského otcovství a o placení výživného procesní soud první stolice zamítl, ježto den soulože nespadal do kritické doby podle § 163 obč. zák. (Soulož prý se stala 1. března 1928, dítě se narodilo dne 27. prosince 1928.) Odvolací soud uznal podle žaloby. Důvody: Zákonná doba početí zahrnuje dobu od 1. března 1928-do 29. června 1928, ježto mezi dnem soulože a dnem slehnutí musí býti doba nejméně 180 dní a nejvýše 300 dní. Den soulože ani den slehnutí se nezapočítávají (sr. Glaser-Unger n. ř. 2275, Ehrenzweig System II § 450).

Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a vrátil mu věc, by o ní znovu jednal a ji rozhodl.

Důvody:

Podle § 163 obč. zák. se pokládá za otce dítěte, kdo s jeho matkou obcoval v době, od které neprošlo až do slehnutí méně než 180 a více než 300 dní. Podle § 902 obč. zák. se při této lhůtě nepočítá den soulože, jakožto den, na který připadá událost, od níž lhůta počíná běžeti. Když se tedy pokládá za zjištěno, že se soulož stala 1. března 1928, uplynul 300. den po souloži koncem dne 25. prosince 1928 a končí tudíž lhůta 300 dní podle § 163 obč. zák. tímto dnem. Dítě, které se